

Διαρκής επιμόρφωση και Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Ηρώ Χ. Φραντζή

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το θέμα της εισήγησης μου αφορά ένα από τα πιο ζωτικά και επίκαιρα ζητήματα στο χώρο της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής πρακτικής. Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση των επαγγελματιών της πληροφόρησης εντάσσεται σε μια συνολικότερη σύγχρονη τάση για την καθιέρωση της δια βίου κατάρτισης. Οι κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις σε συνδυασμό με τις τεχνολογικές μεταβολές οδήγησαν σε δομικές αλλαγές του περιεχομένου και του τρόπου άσκησης των επαγγελματιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αλλαγές αυτές μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά και στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες με μια σύγχρονη αντίληψη διαρκούς επιμόρφωσης του: προσωπικού

Ορολογία

Με τον όρο «διαρκή επιμόρφωση» αναφερόμαστε στο σύνολο των συστηματικών δραστηριοτήτων, που έπονται της αρχικής εκπαίδευσης, συντελούν στο συνεχή εμπλουτισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων σχετικά με ένα επάγγελμα και παρέχονται από τον εργοδότη οργανισμό ή από εξωτερικό φορέα. Έχει χρησιμοποιηθεί από μια πληθώρα όρων για να εκφράσει την έννοια της συνεχούς κατάρτισης των επαγγελματιών, καθένας από τους οποίους είτε τονίζει μια πλευρά της δραστηριότητας αυτής είτε υπαινίσσεται τον αρμόδιο φορέα της, τη μέθοδο, τη διάρκεια ή το σκοπό της. Αναφέρουμε ενδεικτικά τους παρακάτω όρους: συνεχιζόμενη εκπαίδευση, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, επιμόρφωση, ανάπτυξη (του προσωπικού), ενδοεργασιακή επιμόρφωση, διαρκής επιμόρφωση διαρκής επαγγελματική ανάπτυξη, συνεχής επαγγελματική κατάρτιση, δια βίου εκπαίδευση, ανοικτή πρόσβαση, ανοικτή μάθηση, εκπαίδευση ενηλίκων, εξ αποστάσεως μάθηση. Κάποιοι από τους όρους αυτούς έχουν απλή συνάφεια με την έννοια της ΔΕ, παραπέμπουν όμως αυτόματα στην δραστηριότητα που μας ενδιαφέρει και φωτίζουν κάποιες πλευρές της.

Προτιμήσαμε τον όρο «διαρκή επιμόρφωση», γιατί πέρα από τη συντομία της φράσης υποδηλώνει μια διαδικασία μάθησης ευρύτερη από την τεχνική επαγγελματική κατάρτιση. Επιδιώκει να προβάλει επιπλέον την ανάγκη της προσωπικής καλλιέργειας, της εγκυκλοπαιδικής μόρφωσης και της ικανότητας για επικοινωνία των εργαζομένων στις βιβλιοθήκες.

Μια διευκρίνιση ίσως χρειάζεται για τους όρους «ανοικτή πρόσβαση» και «ανοικτή Μάθηση», που υποδηλώνουν μια εκπαιδευτική προσέγγιση όπου η μάθηση ελέγχεται από τον εκπαιδευόμενο και προσαρμόζεται ελεύθερα στις ανάγκες του (Clyde, 1993 : 27-28). Η έννοια της «ανοικτής μάθησης» προσιδιάζει στην «εκπαίδευση ενηλίκων», η οποία μελετάται πάρα πολύ ως αυτόνομος κλάδος της εκπαίδευσης και η οποία λόγω του μη καταναγκαστικού χαρακτήρα της μπορεί να συνεισφέρει πολλά και στην διαρκή επιμόρφωση των εργαζομένων.

Αγορά εργασίας και βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση: διεθνείς τάσεις

Οι εκθέσεις του ΟΟΣΑ αλλά και οι αρμόδιοι φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης επισημαίνουν τελευταία μεγάλες αλλαγές στη φύση της απασχόλησης, που προσανατολίζεται σαφώς προς τον τομέα των υπηρεσιών και τα επαγγέλματα γραφείου. Ο ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας έχει οδηγήσει όχι μόνο σε αύξηση της ανεργίας, αλλά και σε αυξημένη κινητικότητα των εργαζομένων στους επαγγελματικούς χώρους και σε ζήτηση εξειδικευμένων δεξιοτήτων για τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται (Abrar, 1994 : 16-17). Το ποσοστό των νέων που απασχολείται θα μειωθεί τις επόμενες δεκαετίες για δημογραφικούς λόγους και το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη γενική παρατήρηση ότι ο απασχολούμενος πληθυσμός σήμερα διαθέτει χαμηλά επίπεδα εκπαιδευτικών προσόντων, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρώτη προτεραιότητα θα αποκτήσει σύντομα η εκπαίδευση του ενήλικου πληθυσμού.

Το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης στρέφεται έντονα προς την βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, τη χρηματοδότηση προγραμμάτων κατάρτισης των κρατών-μελών για ανέργους, τον προσδιορισμό των μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες καθώς και τη διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην επαγγελματική κατάρτιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1995 : 90-92). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακήρυξε το 1996 «Ευρωπαϊκό έτος της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης» και στα πλαίσια του οργανώθηκαν ποικίλες δραστηριότητες ενημέρωσης σε όλα τα κράτη μέλη.

Πολλές χώρες σήμερα για να αντιμετωπίσουν τα οικονομικά προβλήματα των διαφόρων οργανισμών και για να αντεπεξέλθουν με μειωμένο προσωπικό στο σκληρό ανταγωνισμό έχουν προχωρήσει σε συστήματα αξιολόγησης του προσωπικού, μέτρησης της απόδοσης του στον εργασιακό χώρο και σε θέσπιση επίσημων τίτλων για επαγγελματικά προσόντα. Στη Μ. Βρετανία, και ειδικά στα πανεπιστήμια, λειτουργούν συστήματα υποχρεωτικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προσωπικού και υπάρχει ζωνρό ενδιαφέρον να επεκταθούν και στο μη εκπαιδευτικό προσωπικό, όπως, για παράδειγμα, στους βιβλιοθηκονόμους (Roberts και Konn, 1993 : 134-135). Η ανάγκη να μετρηθεί η απόδοση του προσωπικού στις βιβλιοθήκες στα πλαίσια της εφαρμογής του σύγχρονου μάνατζμεντ και της τυποποίησης των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών, όπως υιοθέτηση του ISO9000, είχε ως αποτέλεσμα να δημοσιεύσει η IFLA πρόσφατα, και μετά από σχετική έρευνα, τις «Κατευθύνσεις για την μέτρηση της απόδοσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες» («International guidelines for performance measurement in academic libraries»).

Στην ίδια κατεύθυνση πρέπει να εκτιμήσουμε και την πολιτική ορισμένων χωρών να πιστοποιήσουν επισήμως τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται για την άσκηση ενός επαγγέλματος και την εξέλιξη μέσα σ' αυτό. Στη Μ. Βρετανία το κράτος ανέθεσε σε εγκεκριμένα κέντρα σε όλη τη χώρα την αρμοδιότητα να δίνουν πιστοποιητικά επάρκειας προσόντων («National Vocational Qualifications») σε εργαζόμενους, μετά από εξετάσεις αλλά και παρακολούθηση δεξιοτήτων στο χώρο εργασίας. Οι προδιαγραφές των προσόντων συντάχθηκαν, μετά από έρευνα, από επαγγελματίες του κάθε χώρου και όχι από εκπαιδευτικούς (Jespersen, 1994 : 215-

216, Η απασχόληση στην Ευρώπη, 1995 : 95, Dakers, 1994 : 179-190). Η Ευρωπαϊκή Ένωση επίσης κινείται σταθερά στην κατεύθυνση της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων και της ισοτιμίας των τίτλων της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Ειδικά για την αγορά της πληροφόρησης, οι απαιτήσεις για αναβάθμιση των υπηρεσιών και για ολοένα ανανεωμένες δεξιότητες έχουν επιβληθεί από την εξέλιξη της τεχνολογίας. Τα τελευταία χρόνια, και με ιδιαίτερη ένταση κατά τη δεκαετία του '90, τα προγράμματα σπουδών των βιβλιοθηκονομικών σχολών ανανεώνονται και αναπροσαρμόζονται στις νέες ανάγκες των βιβλιοθηκών. Τα παραδοσιακά μαθήματα καταλογογράφησης, ταξινόμησης κλπ. είτε καταργούνται από υποχρεωτικά είτε σχεδιάζονται σε εντελώς καινούριες βάσεις. Η ζήτηση ικανοτήτων διοίκησης προσωπικού και συστημάτων καθώς και αυξημένων δεξιοτήτων χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών και δικτύων οδήγησε τις σχολές σε καθορισμό νέων προτεραιοτήτων (Ole Pors, 1995 : 20,23, Jespersen, 1994 : 211-212, Corral, 1993 :72). Παράλληλα όμως πολλοί εκπαιδευτικοί, δικαιολογημένα κατά τη γνώμη μας, αμφισβητούν την κυριαρχία των κριτηρίων της αγοράς στη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση και επικαλούνται τον παιδαγωγικό και πολιτιστικό ρόλο του βιβλιοθηκάρου (Jespersen, 1994 : 211-212) Αναπάντητο παραμένει το ερώτημα των στόχων της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης σε σχέση με την αρχική και σε σχέση με τη ΔΕ. Τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, είναι το ζήτημα του κατά πόσο οι σχολές βιβλιοθηκονομίας πρέπει να παρέχουν εξειδικευμένες ή γενικές γνώσεις και κατά πόσο πρέπει να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη ΔΕ των αποφοίτων. Μια εξέλιξη πολύ ενδιαφέρουσα για τον εκπαιδευτικό χώρο αποτελεί η συντονισμένη προσπάθεια της IFLA και της UNESCO για την εναρμόνιση της εκπαίδευσης για τα επαγγέλματα του βιβλιοθηκονόμου, του αρχειονόμου και του επαγγελματία της πληροφόρησης. Η έρευνα των προγραμμάτων σπουδών διαφόρων σχολών κατέδειξε τα κοινά μαθήματα που είναι απαραίτητα για τις τρεις ειδικότητες και προτείνει κύκλους σπουδών που να τα περιλαμβάνουν. Ενδεικτικά αναφέρουμε ορισμένα από αυτά: διοίκηση, συντήρηση και διατήρηση υλικού, οπτικοακουστικά μέσα, πληροφορική, αξιολόγηση πληροφοριακών συστημάτων, μέθοδοι έρευνας, μάρκετινγκ, (Tees, 1991 : 233).

Διαρκής Επιμόρφωση των βιβλιοθηκάρων στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Πριν προχωρήσουμε σε ότι αφορά τη ΔΕ των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκάρων θα θίξουμε σύντομα κάποιες ιδιαιτερότητες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Ο ακαδημαϊκός χώρος σ' όλο τον κόσμο έχει τις ιδιομορφίες του, που σχετίζονται με το υψηλό επίπεδο εκπαιδευτικό έργο που επιτελείται σ' αυτόν καθώς και με τη διαδικασία της έρευνας, δύο παράμετροι που θεωρητικά τουλάχιστον προϋποθέτουν από μέρους των βιβλιοθηκάρων ένα επιτυχημένο συνδυασμό γνώσεων και δεξιοτήτων πάνω από το μέσο. Η διοικητική δομή των πανεπιστημίων, η πολιτική, η παράδοση τους και η ιδεολογία που εκφράζουν είναι παράγοντες καθοριστικοί και για το ρόλο της βιβλιοθήκης και για τα προσόντα και τις υπηρεσίες του προσωπικού.

Η εξάπλωση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας έχει διαμορφώσει μια νέα πραγματικότητα και στα πανεπιστήμια. Το γεγονός ότι η φιλικότητα στη χρήση των εργαλείων της νέας τεχνολογίας ολοένα βελτιώνεται, δημιουργεί σε πολλούς από

αυτούς που ασκούν διοίκηση στα πανεπιστήμια την εντύπωση ότι οι επαγγελματίες της πληροφόρησης δεν είναι απαραίτητοι. Οι βιβλιοθηκάριοι πιστεύουν ότι ο ρόλος τους στις βιβλιοθήκες αυτές είναι σημαντικός και μελλοντικά θα είναι ακόμα πιο σύνθετος. Επιτυχημένα χρησιμοποιήθηκε για τους βιβλιοθηκάριους ο όρος «τεχνικός της πρόσβασης» («access engineer»), που υποδηλώνει τον ενδιαμέσο στην διαδικασία της πληροφόρησης, κατά την οποία αναπτύσσει ο ίδιος τα συστήματα και τους μηχανισμούς παροχής της πρόσβασης και δεν τα χρησιμοποιεί παθητικά.

Από την άλλη πλευρά, η εξάρτηση των βιβλιοθηκών από τα πανεπιστήμια δημιουργεί προβλήματα που αφορούν στη χρηματοδότηση και στις σχέσεις των εκπαιδευτικών με τους βιβλιοθηκάριους. Έχει παρατηρηθεί σε πολλές χώρες ότι είναι χαμηλό το status των βιβλιοθηκάριων μέσα στα πανεπιστήμια και ότι θεωρούνται υποδεέστεροι σαφώς από το εκπαιδευτικό προσωπικό, όπως λένε «είναι χρήσιμοι αλλά όχι απαραίτητοι». Η εικόνα των βιβλιοθηκάριων γενικά είναι φτωχή, σε σχέση με την εικόνα άλλων επαγγελματιών, στη συνείδηση της κοινωνίας όπως αποδείχτηκε από εμπειρικές έρευνες που πραγματοποιήθηκαν πρόσφατα σε παγκόσμια κλίμακα για λογαριασμό της IFLA. Ένας από τους λόγους της κατάστασης αυτής θεωρείται η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση, και ειδικότερα το χάσμα μεταξύ εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εργασιακού περιβάλλοντος, η μη προώθηση της βιβλιοθηκονομίας μέσα στα πανεπιστήμια, η έλλειψη καταρτισμένου εκπαιδευτικού προσωπικού κλπ. (The image of the library and information profession, 1995:29-31)

Είναι κοινή η διαπίστωση ότι οι γνώσεις που αποκτώνται κατά την αρχική εκπαίδευση διαρκούν και εφαρμόζονται πέντε χρόνια επαγγελματικής ζωής. Η επαγγελματική λοιπόν σταδιοδρομία και η συνεχής επιμόρφωση για τους βιβλιοθηκάριους των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών, δεδομένων και των ιδιορρυθμιών του ακαδημαϊκού χώρου, πρέπει να αντιμετωπίζονται ως παράλληλες και αλληλοεξαρτώμενες διαδρομές. Οι στόχοι της ΔΕ πρέπει να είναι αναπροσαρμόσιμοι, έτσι ώστε να συμβάλλουν πάντα στην επάρκεια και την ανταγωνιστικότητα των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών. Ο καθορισμός των στόχων της ΔΕ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκάριων επηρεάζεται σαφώς από την αποστολή και τους στόχους των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, όπως διατυπώνονται στα επίσημα έγγραφα τους και στα καταστατικά των οργάνων που εκπροσωπούν συλλογικά τα πανεπιστήμια ή τις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

Η διεθνής πρακτική συγκλίνει ως προς τους βασικούς στόχους, οι οποίοι είναι η βελτίωση της ποιότητας και της ποσότητας της βιβλιοθηκονομικής εργασίας, η ενθάρρυνση και η ικανοποίηση του προσωπικού μέσα από την εργασία, ή εξοικονόμηση χρόνου για αποτελεσματικότερη διοίκηση από πλευράς διευθυντικών στελεχών των βιβλιοθηκών και τέλος η δημιουργία προϋποθέσεων για περισσότερο ευλύγιστους και προσαρμόσιμους οργανισμούς (Callahan και Watson, 1995 : 376). Είναι προφανές ότι η επαγγελματική επιμόρφωση πρέπει να απευθύνεται αδιακρίτως σε όλο το προσωπικό της βιβλιοθήκης, επαγγελματικό και βοηθητικό, μόνιμο, εθελοντικό και μερικής απασχόλησης, βιβλιοθηκονόμους και εξειδικευμένους επιστήμονες. Οι διακρίσεις, που παλαιότερα ήταν ξεκάθαρες, ανάμεσα στους επαγγελματίες και μη βιβλιοθηκονόμους διεθνώς εξασθενίζουν, όσον αφορά τα

εργασιακά καθήκοντα, κυρίως λόγω της καθολικής εφαρμογής της τεχνολογίας στις εργασίες ρουτίνας.

Το περιεχόμενο της ΔΕ των βιβλιοθηκάρων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών καθορίζεται σήμερα αποφασιστικά από τις διεθνείς τάσεις εφαρμογής του μάνατζμεντ και της πληροφορικής στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών. Τα προγράμματα ΔΕ περιλαμβάνουν μια πληθώρα θεμάτων που είναι κοινά για όλα τα επαγγέλματα του χώρου της πληροφόρησης. Η συμμετοχική διοίκηση, το μάνατζμεντ ποιότητας, η συλλογική διαχείριση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης μέσω των σύγχρονων συστημάτων αυτοματοποίησης, η κοστολόγηση και η προώθηση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης, οι έρευνες χρηστών, η μέτρηση της απόδοσης του προσωπικού είναι ορισμένα μόνο από τα πιο δημοφιλή θέματα εκπαίδευσης των βιβλιοθηκάρων (Cortall, 1993 : 73).

Η βελτίωση της ικανότητας χειρισμού της νέας τεχνολογίας, δηλαδή των αυτοματοποιημένων συστημάτων βιβλιοθήκης, των online συστημάτων ανάκτησης, των ποικίλων μέσων αποθήκευσης της ηλεκτρονικής πληροφορίας, των πολυμέσων, των δικτύων, των ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ΔΕ του προσωπικού των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών. Το μέγεθος των συλλογών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και οι απαιτήσεις της ακαδημαϊκής κοινότητας για σύνθετες αναζητήσεις και υπηρεσίες επιβάλλουν όχι μόνο την εξοικείωση των βιβλιοθηκάρων με τα νέα τεχνολογικά εργαλεία αλλά και το σχεδιασμό και την αποτελεσματική διαχείριση των πληροφοριακών συστημάτων, έτσι ώστε να προβλέπονται και να προκαλούνται οι αλλαγές στο χώρο. Ο νέος ρόλος των βιβλιοθηκάρων στα πανεπιστήμια προϋποθέτει ενεργητική χρήση της τεχνολογίας και δυνατότητα παρέμβασης στην εξέλιξη της, έτσι ώστε να εκπληρώνει τις συγκεκριμένες ανάγκες πληροφόρησης της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Ελλιπής θα ήταν η ΔΕ χωρίς την ενημέρωση πάνω σε καθαρά επαγγελματικά ζητήματα, είτε όσον αφορά ειδικές βιβλιοθηκονομικές γνώσεις και δεξιότητες (πχ. MARC καταλογογράφηση, θεματική ευρετηρίαση, δημιουργία συλλογικού καταλόγου κλπ.) είτε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ελευθερίας της έκφρασης, αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων, κατοχύρωσης του επαγγέλματος κλπ. Τέλος, κάποια σεμινάρια σχετικά με τη νομοθεσία που διέπει τα πανεπιστήμια, τη διοικητική δομή και οργάνωση τους, τους μηχανισμούς και τα όργανα λήψης των αποφάσεων, τον τρόπο που λειτουργούν οι οικονομικές υπηρεσίες και το πλαίσιο μέσα στο οποίο διεξάγεται η έρευνα θεωρούμε ότι πρέπει οπωσδήποτε να συμπληρώνουν την οργανωμένη ΔΕ του εργαζόμενου σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Η ΔΕ πρέπει να σχεδιάζεται με επιστημονικό τρόπο, αφού προηγηθεί η έρευνα των αναγκών για επιμόρφωση του προσωπικού της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης. Η έρευνα αυτή θα καθορίσει τα θέματα, την οργάνωση των μαθημάτων, τη μέθοδο διδασκαλίας και τις ομάδες στόχους της εκπαίδευσης. Ο επιστημονικός σχεδιασμός της ΔΕ πρέπει να γίνεται με τη συνδρομή ειδικών στην οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαιτερότητα των ενήλικων εκπαιδευόμενων, για τις μαθησιακές ανάγκες των οποίων η βιβλιογραφία διαθέτει άφθονο υλικό (Knowles στο Weingand, 1991 :268). Εκτός από το σχεδιασμό, εξίσου

μεγάλη βαρύτητα αποδίδεται στην επιστημονική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της ΔΕ, με βάση την οποία σχεδιάζονται εκ νέου άλλα προγράμματα.

Μετά από αρκετά χρόνια εφαρμογής της εθελοντικής επιμόρφωσης, οι δυσχερείς οικονομικές συνθήκες παγκοσμίως σε συνδυασμό με τις νέες απαιτήσεις σε προσόντα της αγοράς εργασίας έχουν οδηγήσει πολλές επαγγελματικές ενώσεις σε διάφορους χώρους, στην Ευρώπη και την Αμερική στο να επιβάλλουν τη ΔΕ ως προϋπόθεση παραμονής ενός μέλους στις ενώσεις. Στη Μ. Βρετανία το 1980 η Ένωση Βιβλιοθηκάρων επιχείρησε να καθιερώσει την υποχρεωτική ΔΕ για τα μέλη της, μετά από μερικά χρόνια όμως καταργήθηκε, διότι συνάντησε την απροθυμία και την αντίδραση πολλών παλαιών μελών. Επίσης επειδή δεν υπήρχε ένα σύστημα ποιοτικού ελέγχου και παρακολούθησης της απόδοσης των εργαζόμενων στις βιβλιοθήκες, ιδίως στις υπηρεσίες άμεσης επαφής με τους χρήστες (Roberts και Konn, 1991 : 86-91). Γενικά το πρόβλημα της μέτρησης κάποιων μεγεθών σε σχέση με τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, καθώς και το επίπεδο της επαγγελματικής συνείδησης των βιβλιοθηκάρων αποτελούν τις βασικές συνιστώσες του προβλήματος. Η διεθνής τάση πάντως φαίνεται να είναι υπέρ της υποχρεωτικής ΔΕ, η οποία να αναγνωρίζεται με πιστοποιητικά ή με μόρια, που θα λαμβάνονται υπόψη σε σχέση με την παραμονή ή την εξέλιξη των μελών ενός επαγγελματικού συλλόγου (Roberts και Konn, 1991 : 28-44).

Θα αναφερθούμε τώρα στο περιβάλλον, όπου πρέπει να εντάσσεται η ΔΕ, δηλαδή αν θα είναι καλύτερα να γίνεται στο χώρο της βιβλιοθήκης, με τη μορφή ομαδικής εργασίας και παρουσιάσεων στα πλαίσια πάντα των καθημερινών εργασιών της βιβλιοθήκης ή θα πρέπει οι εκπαιδευόμενοι να απουσιάζουν από τη βιβλιοθήκη για να παρακολουθήσουν σεμινάρια, εργαστήρια ή επιδείξεις. Η πρώτη δυνατότητα έχει το πλεονέκτημα της άμεσης εφαρμογής των προσφερόμενων γνώσεων στις καθημερινές βιβλιοθηκονομικές εργασίες και την αποφυγή εξόδων και χρόνου μετακίνησης (βλ. επ. Roberts και Konn, 1991 : 154). Στα πλαίσια της ενδοεργασιακής επιμόρφωσης μπορεί να γίνει κυκλική μετακίνηση των εργαζόμενων σε διαφορετικές θέσεις ή ακόμη να συνεργαστούν τα τμήματα της βιβλιοθήκης μεταξύ τους και να συζητηθούν συγκεκριμένα προβλήματα που ανακύπτουν στη βιβλιοθήκη τις ημέρες της επιμόρφωσης. Η συμμετοχή σε πρόγραμμα επιμόρφωσης εξωτερικού φορέα σε απομακρυσμένο από τη βιβλιοθήκη χώρο έχει το πλεονέκτημα ότι οι εκπαιδευόμενοι προσηλώνονται, χωρίς περισπασμό, στο αντικείμενο της εκπαίδευσης και ότι αποκτούν επιπλέον θεωρητικές γνώσεις, χρήσιμες για την κατανόηση των επιμέρους εφαρμογών σε οιοδήποτε εργασιακό περιβάλλον.

Η παρακολούθηση ενός μεταπτυχιακού κύκλου στη Βιβλιοθηκονομία μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί επιλογή ΔΕ. Επιλέγεται συχνά αυτή η δυνατότητα από εργαζόμενους που επιδιώκουν να προαχθούν σε διευθυντικές θέσεις της βιβλιοθήκης. Εναλλακτικός τρόπος ΔΕ είναι και οι ανταλλαγές προσωπικού μεταξύ ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Αυτές συχνά πραγματοποιούνται στα πλαίσια της αδελφοποίησης ή υιοθέτησης βιβλιοθηκών, ενός θεσμού με αυξανόμενη εξάπλωση, για τον οποίο η IFLA συστηματικά εργάζεται ειδικά προς όφελος των χωρών του τρίτου κόσμου (John, 1991 : 315-325).

Το καθαρά προσωπικό ενδιαφέρον για επιμόρφωση, που εκφράζεται με διάβασμα επιστημονικών άρθρων, ή επαγγελματικών εντύπων και βιβλίων γενικού ενδιαφέροντος καθώς και με τη συμμετοχή σε δραστηριότητες επαγγελματικών ενώσεων βιβλιοθηκάρων ή και σε άλλες κοινωνικές και πολιτιστικές διαδικασίες έχει να προσφέρει ανεκτίμητη βοήθεια στο προσωπικό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Η παραπάνω δραστηριότητα συντελεί στην ολοκλήρωση των γνώσεων των βιβλιοθηκάρων, έτσι ώστε να βελτιώνεται η επικοινωνία τους με την ακαδημαϊκή κοινότητα και να είναι σε θέση να υποστηρίξουν ουσιαστικά και ισότιμα την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ως προς τη μέθοδο οργάνωσης της ΔΕ, πρέπει να αναφερθεί κανείς στις δυνατότητες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, έτσι όπως εφαρμόζεται σήμερα διεθνώς. Τα πλεονεκτήματα του μοντέλου αυτού αναφέρονται στη δυνατότητα των εργαζομένων σε βιβλιοθήκες απομακρυσμένες γεωγραφικά, ή εργαζομένων με σοβαρές οικογενειακές υποχρεώσεις, ή με προβλήματα φυσικής κατάστασης να παρακολουθήσουν μαθήματα επιμόρφωσης από μακριά, και να πιστοποιηθεί επίσημα η δραστηριότητα αυτή. Η εξ αποστάσεως μάθηση αποτελεί μια πτυχή της έννοιας της «ανοικτής μάθησης», μέσω της οποίας διευκολύνεται η καλύτερη αξιοποίηση του χρόνου των εκπαιδευόμενων και η προσαρμογή των γνώσεων και των μεθόδων μάθησης στις ιδιαίτερες ανάγκες και τους στόχους των εκπαιδευόμενων. Γνωστότερα σε όλους είναι τα μαθήματα δι' αλληλογραφίας, μέσω των οποίων μπορεί κανείς να παρακολουθήσει ένα μεταπτυχιακό κύκλο Βιβλιοθηκονομίας. Πολλές σχολές προσφέρουν αυτή τη δυνατότητα, στα πλαίσια της οποίας το εκπαιδευτικό υλικό, έντυπο και οπτικοακουστικό, αποστέλλεται με το ταχυδρομείο και απαιτείται η συγγραφή εργασιών και διατριβής. Αδυναμία της μεθόδου αυτής αποτελεί η έλλειψη άμεσης επαφής και ζωντανού διαλόγου με το διδάσκοντα, όπως επίσης και κάποιοι εξωτερικοί παράγοντες, όπως καθυστερήσεις του ταχυδρομείου, προβλήματα στις τηλεπικοινωνίες, δυσκολία πρόσβασης σε ενημερωμένη βιβλιοθήκη κλπ. (Clyde, 1993 :26-27).

Στην εποχή της τεχνολογίας η τεράστια ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και η διευρυμένη χρήση των ηλεκτρονικών δικτύων έχει κατά πολύ θεραπεύσει την παραπάνω αδυναμία και έχει πολλαπλασιάσει τις δυνατότητες εκπαίδευσης από απόσταση. Εκτός από τη χρήση της κρατικής τηλεόρασης στα πλαίσια των «ανοικτών πανεπιστημίων», έχουν εφαρμοστεί τα συστήματα κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, online υπηρεσίες, λογισμικά εκπαίδευσης και σύνθετες εφαρμογές πολυμέσων. Η τηλεδιάσκεψη και η βιντεοδιάσκεψη αποτελούν τα πιο σύγχρονα εργαλεία εκπαίδευσης από μακριά, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα αμφίδρομης μεταφοράς ήχου, κινούμενης εικόνας και δεδομένων μέσω τηλεφωνικών γραμμών ISDN. Επιτεύχθηκε έτσι σε μεγάλο βαθμό η ζωντανή αλληλεπίδραση διδάσκοντα και εκπαιδευομένων, που ήταν μέχρι τώρα ένα μειονέκτημα της εξ αποστάσεως μάθησης (βλ.επ. Kemper Littman, 1995 : 362). Η δορυφορική τεχνολογία καθώς και η ολοένα αυξανόμενη χρήση του INTERNET ανοίγει ακόμα μεγαλύτερες προοπτικές για την παραπάνω εκπαίδευση.

Ποιοι είναι όμως οι φορείς που πρέπει να αναλάβουν και να χρηματοδοτήσουν τη ΔΕ; Στον ακαδημαϊκό χώρο συνήθως οι ίδιες οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες την αναλαμβάνουν, επιστρατεύοντας τα ανώτερα στελέχη της βιβλιοθήκης και σε

συνεργασία με το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό του ιδρύματος ή και επιστήμονες από εξωτερικούς φορείς. Γενικότερα, οι επαγγελματικές ενώσεις του ευρύτερου χώρου της πληροφόρησης, οι Σχολές Βιβλιοθηκονομίας, ορισμένοι κρατικοί φορείς όπως αρμόδια Υπουργεία ή η Εθνική Βιβλιοθήκη, ιδιωτικές εταιρείες συμβούλων ή εταιρείες διάθεσης βάσεων δεδομένων και τέλος υπηρεσίες βιβλιογραφικής υποστήριξης είναι οι κύριοι φορείς ΔΕ προς τους βιβλιοθηκάρους. Η συμβολή των βιβλιοθηκονομικών ενώσεων είναι διεθνώς αναγνωρισμένη στον τομέα αυτό. Η Ένωση των Βιβλιοθηκάρων της Αγγλίας έχει εκδώσει το 1992 ένα έγγραφο εργασίας, που το ονομάζει «Πλαίσιο της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Ανάπτυξης» και περιλαμβάνει οδηγίες προς τους εργαζόμενους σε βιβλιοθήκες, τους εργοδότες, τις επαγγελματικές ενώσεις κλπ. για τη βέλτιστη αντιμετώπιση της ΔΕ. Το κείμενο συνοδεύεται από ένα τετράδιο εργασίας, στο οποίο ο ενδιαφερόμενος μπορεί να περιγράψει σε τυποποιημένη μορφή το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση της προσωπικής του δραστηριότητας για ανάπτυξη (The Librar) Association, 1992).

Η χρηματοδότηση της συνεχούς επιμόρφωσης του προσωπικού των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών γίνεται συχνά μέσω ενός ειδικού λογαριασμού της βιβλιοθήκης για την εκπαίδευση και ανάπτυξη των εργαζόμενων. Στην Μ. Βρετανία το 1991, περίπου το 0,1% έως 0,3% των εξόδων των βιβλιοθηκών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για μισθούς διέτιθετο για εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού τους (Roberts και Kohn, 1991 : 155-156). Εκτός του πανεπιστημιακού χώρου, οι επαγγελματικές ενώσεις, οι βιβλιογραφικές υπηρεσίες ή άλλες ιδιωτικές εταιρείες βιβλιοθηκονομικής υποστήριξης συνεισφέρουν με υποτροφίες και δάνεια. Σίτι ορισμένες χώρες το κράτος υποστηρίζει οικονομικά κάποιες προσπάθειες, ενώ πολύ συχνή είναι και η περίπτωση της αυτοχρηματοδότησης των ενδιαφερομένων.

Κλείνοντας την παρουσίαση των διεθνών πρακτικών ΔΕ των βιβλιοθηκάρων στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, θα αναφερθούμε σύντομα και στο ρόλο της IFLA στην επαγγελματική κατάρτιση. Το 1985 οργανώνεται από την IFLA το Α' Παγκόσμιο Συνέδριο για τη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Βιβλιοθηκάρων και το 1986 δημιουργείται η Στρογγυλή Τράπεζα για την Συνεχιζόμενη Επαγγελματικά Εκπαίδευση (CPERT= Continuing Professional Education Round Table), με σκοπό να προωθήσει την εκπαίδευση του προσωπικού των βιβλιοθηκών και να παρέχει ένα forum για ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέχρι σήμερα έχουν λειτουργήσει αρκετά προγράμματα επιμόρφωσης, έρευνας πάνω στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, την ποιοτική αξιολόγηση της ΔΕ, την προώθηση και χρηματοδότηση ΔΕ κλπ. Μέσα από τη δραστηριότητα της αυτή η IFLA επιδίωκε εκτός των άλλων, την υποστήριξη και τη βοήθεια προς τις λιγότερο βιβλιοθηκονομικά αναπτυγμένες χώρες (Stone, 1993 : 1-9).

Διαρκής Επιμόρφωση και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα

Ο σκοπός της παρουσίασης αυτής ήταν να περιγραφεί η διεθνής πρακτική πάνω στην επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και να τεθούν οι προβληματισμοί που συνδέονται με επιμέρους όψεις της. Ολοκληρώνοντας θα επιχειρήσουμε να σκιαγραφήσουμε αδρά την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα ως προς τη ΔΕ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκάρων και να καταγράψουμε

κάποιες σκέψεις για την καλύτερη εφαρμογή μιας πολιτικής ΔΕ βιβλιοθηκάρων στα ελληνικά πανεπιστήμια.

Δυστυχώς και στο χώρο της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης αλλά και στον πανεπιστημιακό χώρο έχουν συσσωρευτεί πολλά δισεπίλυτα προβλήματα θεσμικής και οργανωτικής φύσεως, τα οποία δυσχεραίνουν κάθε προσπάθεια συστηματικής και αποτελεσματικής ΔΕ του προσωπικού των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκάρων. Το σύστημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα αποτελεί μια ιδιαίτερα προβληματική περιοχή της ελληνικής εκπαίδευσης, η οποία πάρα πολλά χρόνια αμελήθηκε λόγω της γενικότερης προκατάληψης υπέρ της γενικής εκπαίδευσης. Η κρατική αδιαφορία ανακόπηκε με τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία τα τελευταία χρόνια χρηματοδοτεί αρκετά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα. Διεξάγονται κυρίως μέσα στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, χωρίς όμως επιστημονικό σχεδιασμό, από φορείς μη ειδικούς, χωρίς να εξεταστούν οι ιδιαίτερες ανάγκες της χώρας μας και χωρίς να εξασφαλιστεί η επαγγελματική κατοχύρωση των εκπαιδευόμενων. Το αποτέλεσμα ήταν να σπαταληθούν πολλά χρήματα, χωρίς να επιτελεστεί έργο και χωρίς να δημιουργηθεί μια υποδομή και ένα θεσμικό πλαίσιο (Νικολάου, 1995 : 2-3, Λύτρας, 1995 :43).

Πολλοί φορείς εμπλέκονται σε προγράμματα ΔΕ στην Ελλάδα, χωρίς συντονισμό, με επικαλύψεις θεμάτων, πρόχειρη οργάνωση, έλλειψη καταρτισμένου εκπαιδευτικού προσωπικού και δίχως επιστημονική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους (βλ. επ. Σταύρου, 1995 : 65, 95). Από την πλευρά του κράτους έχουν γίνει σχετικά πρόσφατα δύο ενέργειες με στόχο μια εθνική πολιτική για την επαγγελματική κατάρτιση. Πρόκειται για την ίδρυση του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ν. 2009/92) και του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης (ν. 1388/83), στο οποίο υπάγεται το Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης (ΙΔΕ)

Όσον αφορά τις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες πολλές αδυναμίες για ΔΕ οφείλονται στη μη ορθολογική και ελλιπή στελέχωση τους. Το πρόβλημα της νομοθετικής κατοχύρωσης των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκάρων σε συνδυασμό με την εκκρεμότητα έγκρισης των οργανισμών των ΑΕΙ δημιουργεί ανυπέρβλητα εμπόδια στη σωστή επάνδρωση των βιβλιοθηκών. Το γεγονός ότι δεν υπάρχουν οργανικές θέσεις βιβλιοθηκονόμων, ότι ο νόμος για τα ΑΕΙ αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο να προσλαμβάνονται μη πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι σε θέσεις που απαιτείται το σχετικό πτυχίο, το ότι οι παραπάνω πτυχιούχοι σπάνια καταλαμβάνουν διευθυντικές θέσεις, το ότι οι ήδη εργαζόμενοι στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες διοικητικού προσωπικού, όλα αυτά δείχνουν ότι από πλευράς κράτους και διοίκησης πανεπιστημίων δεν υπάρχει η βούληση για σωστή και επαρκή στελέχωση των βιβλιοθηκών.

Η επιμόρφωση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκάρων πραγματοποιείται σήμερα ασυντόνιστα από διάφορους φορείς, όπως την Ε.Ε.Β, τις Σχολές Βιβλιοθηκονομίας, το Ε.Κ.Τ., μεμονωμένες βιβλιοθήκες κλπ. Η ενημέρωση για τις δραστηριότητες αυτές είναι ελλιπής, οι ενδιαφερόμενοι συνήθως καλύπτουν μόνοι τους τα απαιτούμενα έξοδα και η επιλογή των θεμάτων είναι περιστασιακή. Στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες, που συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά προγράμματα, δίνεται

μέσα από αυτά η δυνατότητα παρακολούθησης σεμιναρίων και επιδείξεων από το προσωπικό. Το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με τη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας του Πανεπιστημίου του Aberystwyth προσέφερε πρόσφατα σέ αποφοίτους του τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακό κύκλο μαθημάτων πάνω στη Διοίκηση των Βιβλιοθηκών.

Τα ελληνικά πανεπιστήμια συμμετέχουν σήμερα σε δραστηριότητες ΔΕ μέσω των προγραμμάτων SOCRATES και LEONADRO DA VINCI και μέσω του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Το Υπουργείο Εργασίας το 1994 με υπουργικές αποφάσεις ανέθεσε τη διαχείριση των ενεργειών και των πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης των Πανεπιστημίων. Έτσι οργανώθηκαν και σεμινάρια για επιμόρφωση ανέργων βιβλιοθηκάρων, που σε κάποιες περιπτώσεις υπήρξαν πολύ επιτυχημένα.

Η σπουδαιότερη πρόκληση όμως προέρχεται από το υποπρόγραμμα του Β' Κ.Π.Σ. με τίτλο Αναμόρφωση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και ειδικά από την ενέργεια Βιβλιοθήκες, στα πλαίσια της οποίας έχουν εγκριθεί οι προτάσεις εκσυγχρονισμού όλων των ΑΕΙ της χώρας καθώς και η κοινή πρόταση για το έργο της δικτύωσης των βιβλιοθηκών των ΑΕΙ και ΤΕΙ. Σε όλα τα έργα που θα γίνουν προβλέπεται επιμόρφωση του προσωπικού, κυρίως πάνω σε νέες τεχνολογίες, ιδιαίτερα δε στα πλαίσια της οριζόντιας δράσης υπάρχει μια τεκμηριωμένη και σύγχρονη πρόταση για την επιμόρφωση, η οποία, αν υλοποιηθεί, θα αποτελέσει σταθμό για το θέμα της ΔΕ των βιβλιοθηκάρων στην Ελλάδα. Επισημαίνουμε ορισμένα πολύ θετικά σημεία της πρότασης, όπως η έμφαση της επιμόρφωσης σε θέματα διοίκησης και τεχνολογίας, ο επιστημονικός σχεδιασμός των προγραμμάτων για βιβλιοθηκάρους, η υλοποίηση της επιμόρφωσης κατά τακτά χρονικά διαστήματα, η κατεύθυνση προς τη δημιουργία ενός μόνιμου θεσμού ΔΕ και η χρησιμοποίηση σύγχρονων μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν για την υλοποίηση του προγράμματος επιμόρφωσης, εκτός από τα θεσμικά, είναι κυρίως αυτά που σχετίζονται με τις αυξημένες ανάγκες για ΔΕ του προσωπικού των βιβλιοθηκών. Καταρχάς, οι εργαζόμενοι στις βιβλιοθήκες διαθέτουν διαφορετικά προσόντα και επίπεδα κατάρτισης. Οι πτυχιούχοι ΑΕΙ δεν έχουν θεωρητική βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση, οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων βιβλιοθηκονομίας εξωτερικού σε ορισμένες περιπτώσεις στερούνται εμπειρίας, οι απόφοιτοι λυκείου γνωρίζουν μόνο κάποιες εργασίες ρουτίνας και αυτό όχι πάντα. Οι πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι των ΤΕΙ, οι οποίοι μάλλον αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων στα ΑΕΙ, έχουν θεωρητική και πρακτική κατάρτιση, δεν είναι όμως υψηλού-επιπέδου. Η ποικιλία αυτή προσόντων επιβάλλει διαμόρφωση κάποιων ομάδων στόχων της επιμόρφωσης έτσι ώστε να καλυφθούν πραγματικά κενά. Η έλλειψη εξειδικευμένων σε κάποια αντικείμενα βιβλιοθηκάρων πρέπει επίσης να μας απασχολήσει, καθώς αυτοί θεωρούνται ολόένα και πιο αναγκαίοι στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

Όσον αφορά τις ελλείψεις γνώσεων των πτυχιούχων βιβλιοθηκάρων, πρέπει να γίνει μια εμπεριστατωμένη ανάλυση των αναγκών αυτής της κατηγορίας σε συνεργασία με τις Σχολές Βιβλιοθηκονομίας αλλά και τους διευθυντές των βιβλιοθηκών. Πιστεύουμε ότι έμφαση πρέπει να δοθεί στην πρακτική εφαρμογή της τεχνολογίας

(συστήματα αυτοματοποίησης, online ανάκτηση, πολυμέσα, δίκτυα), στα ζητήματα διοίκησης και διαχείρισης συστημάτων και στις μεθόδους έρευνας, στην ευρωπαϊκή πολιτική για τις βιβλιοθήκες. Θεωρούμε απαραίτητη για όλες τις ομάδες εκπαιδευόμενων τη συστηματική ενημέρωση πάνω στη νομοθεσία που διέπει τα ΑΕΙ της χώρας, τους «οργανισμούς» των ΑΕΙ, σε όποια μορφή υπάρχουν, και τις ιδιορρυθμίες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Εκτός από τις ειδικές γνώσεις όμως κάποια μαθήματα και εκδηλώσεις σε θέματα γενικής παιδείας θεωρούνται πολύ χρήσιμες.

Από τα δυσκολότερα προβλήματα για την καθιέρωση του θεσμού της ΔΕ των βιβλιοθηκάρων είναι οι φορείς που θα την αναλάβουν, το εκπαιδευτικό προσωπικό, και η χρηματοδότηση. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει μεγάλη εμπειρία στην επιστημονική οργάνωση προγραμμάτων επιμόρφωσης. Αξιόλογο έργο έχει επιδείξει το ΕΛΚΕΠΑ, ένας φορέας με καταρτισμένο επιστημονικό και εκπαιδευτικό προσωπικό όπως επίσης και με υπεσύγχρονο εξοπλισμό. Το Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης έχει οργανώσει επίσης αρκετά σεμινάρια για δημοσίους υπαλλήλους πάνω σε θέματα διοίκησης, πληροφορικής, ευρωπαϊκής πολιτικής κλπ. Το προσωπικό των Σχολών Βιβλιοθηκονομίας των ΤΕΙ και του Ιονίου Πανεπιστημίου μπορεί να συμβάλει ως προς την οργάνωση και το περιεχόμενο της επιμόρφωσης, σε συνεργασία με το ΕΚΤ, πιθανόν την IFLA, Σχολές Βιβλιοθηκονομίας του εξωτερικού, μεμονωμένους ειδικούς βιβλιοθηκονόμους και σαφώς επιστήμονες της πληροφορικής. Η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων, όπως επίσης και η άτυπη Ένωση Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών θα έπρεπε να συνεργαστούν επίσης ως προς την οργάνωση και το σχεδιασμό. Μόνο μέσα από τη συνεργασία μπορεί να αντιμετωπιστεί σωστά το θέμα της επιμόρφωσης στην Ελλάδα και δίδεται μοναδική ευκαιρία σήμερα με την πρόταση της οριζόντιας δράσης στο Β' Κ.Π.Σ. να θεμελιωθεί ένας θεσμός αποφασιστικής σημασίας για το σύνολο των ελληνικών βιβλιοθηκών.

Κλείνοντας την παρουσίαση αυτή θα θέλαμε να τονίσουμε τη προσωπική ευθύνη όλων εμάς των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκάρων για την βελτίωση και την ανάπτυξη μας, χωρίς την οποία καμία θεσμοθετημένη ενέργεια ΔΕ ούτε και καμιά τεχνολογία δεν πρόκειται να καρποφορήσει. Ο εκσυγχρονισμός των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών περνάει υποχρεωτικά μέσα από τη ΔΕ, αρκεί αυτή να είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες και τις ιδιορρυθμίες των πανεπιστημίων και της ελληνικής κοινωνίας, έτσι ώστε να μη γίνει ο εκσυγχρονισμός αντικείμενο απάτης μερικών επιτήδειων. Παραθέτω αυτούσιο απόσπασμα από ένα νεοελληνικό δοκίμιο για την παράδοση και το θέατρο του Καραγκιόζη που νομίζω ότι σχετίζεται κωμικά και υπόγεια με το θέμα μας: «... Ας θυμηθούμε και πάλι πώς ο Καραγκιόζης «γραμματικός» εξαπατά το μπάρμπα του όταν του παρουσιάζει ως τηλέφωνο ένα χωνί γραμμοφώνου: πως δηλαδή η παραδοσιακή, προφορική παιδεία των ανθρώπων εξαρθρώνεται από την εισβολή του μοντέρνου πολιτισμού, όταν οι άνθρωποι δεν ξέρουν να χειριστούν ούτε τις μηχανές ούτε και την ίδια τη γραφή-όταν μάλιστα αυτός ο χειρισμός ανατίθεται σε κάποιους ψευτογραμματικούς, σε κάποιους Καραγκιόζηδες. Κάπου εδώ βρίσκεται και η κρίση της παράδοσης που είναι συνάμα κρίση εκσυγχρονισμού - κρίση που πλήττει ολόκληρη την υπόσταση της ομάδας, καθώς υπονομεύει πρώτα πρώτα την έκφραση και την επικοινωνία της...» (Κιουρτσάκης, 1989 : 53-55).

Κατάλογος παραπομπών

- AbRAR, Hasan 1994. Εξελίξεις στην αγορά εργασίας και πολιτική εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επαγγελματική Κατάρτιση 2 : 14-22
- Callahan, Daren και Mark Watson 1995. Care of the organization : training and development strategies. The Journal of Academic Librarianship 21, no 5 : 376-381
- Clyde, Laurel A. 1993. Distance education and the challenges of continuing professional education. Στο Continuing professional education and IFLA..., ed. by Blanche Wools 24-33. Monchen : K. G. Saur.
- Continuing Continuing professional education and IFLA : past present, and a vision for the future : papers from the IFLA CPERT Second World Conference on Professional Education for the Library and Information Professions, ed. by Blanche Wools. Monchen: K. G. Saur (IFLA Publications 66/67)
- Corrall, Sheila 1993. Management development in the networked library στο Opportunity 2000 : understanding and serving users ..., ed. by Ahmed H. Hellal, Joachim W. Weis 68-81. Essen : Univerditatsbibliothek Essen (Publications of Essen University Library 15)
- John, Nancy 1991. IFLA projects on twinning of libraries. IFLA Journal 17, no 3 : 315-325
- Dakers, Hazel 1994. NVQs Follet and Fielden. British Journal of Academic Librarianship 9. no 3 : 179-190
- The image of the Library and Information Profession. How we see ourselves : an investigation : a report of an empirical study undertaken on behalf of IFLA' s Round Table for the Management of Library Associations 1995. Monchen : K. G. Saur (IFLA Publications 71)
- International guidelines for performance measurement in academic libraries 1995. Monchen : K. G. Saur (IFLA Publications 74)
- Jespersen, Sherry 1994. Η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων στην πληροφόρηση και στις βιβλιοθήκες στη Βρετανία. Στο Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων (επιμ.). «Νέοι δρόμοι πληροφόρησης»... 208-218. Αθήνα : E.E.B
- Kemper Littman, Marlyn 1995. Videoconferencing as a communications enhancement. The Journal of academic librarianship 21, no 5 : 359-364.
- The Library Association 1992. The framework for continuing professional development: your personal profile. London : The Library Association
- Ole Pors, Niels 1995. Η αγορά εργασίας για τους επιστήμονες της πληροφόρησης αλλάζει : προκλήσεις για τις σχολές βιβλιοθηκονομίας. Στο Μορελέλλη-Κακούρη, Μ.(επιμ.) Βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση και μάνατζμεντ βιβλιοθηκών : νέες τάσεις. 15-51. Θεσσαλονίκη : Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας ΤΕΙΘ:
- Opportunity 2000 : understanding and serving users in an electronic library 1993. Ed. by Ahmed H. Hellal, Joachim W. Weiss. Essen : Universitatsbibliothek Essen (Publications of Essen University Library 15)
- Roberts, Norman και Tania Konn 1991. Librarians and professional status : continuing professional development and academic libraries. London : The Library Association.
- Stone, Elisabeth 1993. Continuing professional education and IFLA : vision for the future. Στο Continuing professional education and IFLA—, 1-10. Munchen: K.G Saur

Tees, Miriam 1991. Harmonization of education and training for information professionals. IFLA Journal 17, no 3 : 232-234.

Weingand, Darlene E. 1991. The continuum of library education : maintaining competence through the professional worklife. IFLA Journal 17, no 3 : 266-273.

Ενωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων (επιμ.). «Νέοι δρόμοι πληροφόρησης» : Πρακτικά του Πανελληνίου Συνεδρίου : Αθήνα, 21-23 Μαΐου 1993. Αθήνα : Ε.Ε.Β, 1994.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1995. Η απασχόληση στην Ευρώπη 1995 [COM (95) 396].

Λουξεμβούργο : Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ιουρτσάκης, Γιάννης 1989. Το πρόβλημα της παράδοσης. Αθήνα : Στιγμή.

Κοινωνική πολιτική της Κοινότητας : κατάσταση την 1η Ιανουαρίου 1996.

Λουξεμβούργο : Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1996.

Λύτρας, Ανδρέας 1996. Ευρωπαϊκά προγράμματα κατάρτισης : μια οικονομική πρόκληση, που εκδικείται. Επιθεώρηση Παραγωγικότητας 7, τχ.1, αρ.30 : 43-44 «Εκπαίδευση ενηλίκων : πανευρωπαϊκή έρευνα»]

Μορελέλη-Κακούρη, Μ. (επιμ.) 1995. Βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση και

μανατζμεντ βιβλιοθηκών : νέες τάσεις. Θεσσαλονίκη : Τμήμα ΒιβλιοθηκονομίαςΤΕΙΘ.

Νικολάου, Γιάννης 1996. Τοπίο στην ομίχλη το Β' Κ.Π.Σ. Επιθεώρηση Παραγωγικότητας 7, τχ.1, αρ.30 : 2-3 [«Εκπαίδευση ενηλίκων : πανευρωπαϊκή έρευνα»]

Σταύρου, Σταύρος 1995. Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Θεσσαλονίκη : Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης.